

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 27ης Φεβρουαρίου 2014*

«Οδηγία 2001/29/EK — Δικαίωμα του δημιουργού και συγγενικά δικαιώματα στην κοινωνία της πληροφορίας — Έννοια του όρου “παρουσίαση στο κοινό” — Μετάδοση έργων σε δωμάτια λουτροθεραπευτηρίου — Άμεσο αποτέλεσμα των διατάξεων της οδηγίας — Άρθρα 56 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ — Οδηγία 2006/123/EK — Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών — Ανταγωνισμός — Αποκλειστικό δικαίωμα συλλογικής διαχείρισης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας»

Στην υπόθεση C-351/12,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Krajský soud v Plzni (Τσεχική Δημοκρατία) με απόφαση της 10ης Απριλίου 2012, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 24 Ιουλίου 2012, στο πλαίσιο της δίκης

OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o.s.

κατά

Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s.,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen, πρόεδρο τμήματος, K. Lenaerts, αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα δικαστή του τετάρτου τμήματος, M. Safjan, J. Malenovský και A. Prechal (εισηγήτρια), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston

γραμματέας: M. Aleksejev, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ’ ακροατηρίου συζητήσεως της 26ης Ιουνίου 2013,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o.s., εκπροσωπούμενη από τους A. Klech και P. Vojíš, advokáti, καθώς και από τον T. Matějčík,
- η Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s., εκπροσωπούμενη από τον R. Šup, advokát,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και J. Vlácil,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον T. Henze και την J. Kemper,

* Γλώσσα διαδικασίας: η τσεχική.

- η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Z. Fehér και την K. Szíjjártó,
- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Posch,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους B. Majczyna, M. Drwięcki, την D. Lutostańska και τον M. Szpunar,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους P. Ondrůšek, I. V. Rogalski και την J. Samnadda,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 14ης Νοεμβρίου 2013,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 3 και 5 της οδηγίας 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ L 167, σ. 10), του άρθρου 16 της οδηγίας 2006/123/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (ΕΕ L 376, σ. 36), καθώς και των άρθρων 56 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ.
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της OSA – Ochraný svaz autorský pro práva k dílu hudebním o.s. (στο εξής: OSA), εταιρίας συλλογικής διαχείρισης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας σε μουσικά έργα, και της Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s. (στο εξής: Léčebné lázně), εταιρίας που εκμεταλλεύεται μη κρατικό λουτροθεραπευτήριο, σχετικά με την καταβολή αμοιβών για δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας οι οποίες αφορούν τη μετάδοση έργων μέσω ραδιοφωνικών ή τηλεοπτικών δεκτών σε δωμάτια του εν λόγω θεραπευτηρίου.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Κατά την αιτιολογική σκέψη 23 της οδηγίας 2001/29:

«Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να εναρμονίσει περαιτέρω το δικαίωμα του δημιουργού να παρουσιάζει στο κοινό[.] [T]ο δικαίωμα αυτό θα πρέπει να θεωρηθεί κατά ευρεία έννοια ότι καλύπτει κάθε παρουσίαση σε κοινό το οποίο δεν παρίσταται στον τόπο της παρουσίασης[.] [T]ο δικαίωμα αυτό θα πρέπει να καλύπτει κάθε σχετική μετάδοση ή αναμετάδοση ενός έργου στο κοινό με ενσύρματα ή ασύρματα μέσα, συμπεριλαμβανομένης της ραδιοτηλεοπτικής εκπομπής[.] [T]ο δικαίωμα αυτό δεν θα πρέπει να καλύπτει άλλες πράξεις.»
- 4 Η παράγραφος 1 του άρθρου 3 της οδηγίας 2001/29, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα παρουσίασης έργων στο κοινό και δικαίωμα διάθεσης άλλων αντικειμένων στο κοινό», ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη παρέχουν στους δημιουργούς το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν κάθε παρουσίαση στο κοινό των έργων τους, ενσυρμάτως ή ασυρμάτως, καθώς και να καθιστούν προσιτά τα έργα τους στο κοινό κατά τρόπο ώστε οποιοσδήποτε να έχει πρόσβαση σε αυτά όπου και όταν επιλέγει ο ίδιος.»

5 Κατά το άρθρο 5 της οδηγίας 2001/29, το οποίο τιτλοφορείται «Εξαιρέσεις και περιορισμοί»:

«[...]

2. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς από το δικαίωμα αναπαραγωγής που προβλέπεται στο άρθρο 2[, που φέρει τον τίτλο “Δικαίωμα αναπαραγωγής”,] στις ακόλουθες περιπτώσεις:

[...]

ε) αναπαραγωγές εκπομπών εκ μέρους μη κερδοσκοπικών κοινωνικών ιδρυμάτων, όπως τα νοσοκομεία ή οι φυλακές, υπό τον όρο ότι οι δικαιούχοι λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση.

3. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς στα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 2 και 3, στις ακόλουθες περιπτώσεις:

[...]

β) χρήσεις προς όφελος προσώπων με ειδικές ανάγκες, οι οποίες συνδέονται άμεσα με την αναπηρία και δεν έχουν εμπορικό χαρακτήρα, στο βαθμό που απαιτείται λόγω της συγκεκριμένης αναπηρίας,

[...]

5. Οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί που αναφέρονται στις παραγράφους [2 και 3] εφαρμόζονται μόνο σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις οι οποίες δεν αντίκεινται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου ή άλλου προστατευμένου αντικειμένου και δεν θίγουν αδικαιολογήτως τα έννομα συμφέροντα του δικαιούχου.»

6 Το άρθρο 4 της οδηγίας 2006/123, το οποίο τιτλοφορείται «Ορισμοί», προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας:

1) ως “υπηρεσία” νοείται κάθε μη μισθωτή οικονομική δραστηριότητα, που παρέχεται κατά κανόνα έναντι αμοιβής, κατά το άρθρο [57 ΣΛΕΕ].

[...].»

7 Η παράγραφος 1 του άρθρου 16 της οδηγίας 2006/123, το οποίο τιτλοφορείται «Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών», ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη σέβονται το δικαίωμα των παρόχων υπηρεσιών να παρέχουν υπηρεσίες σε κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό στο οποίο εδρεύουν.

[...].»

8 Κατά το άρθρο 17 της οδηγίας 2006/123, το οποίο τιτλοφορείται «Συμπληρωματικές παρεκκλίσεις από την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών»:

«Το άρθρο 16 δεν εφαρμόζεται:

[...]

11) στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, στα συγγενικά δικαιώματα [...].»

Το τσεχικό δίκαιο

- 9 Κατά το άρθρο 23 του νόμου 121/2000 περί πνευματικής ιδιοκτησίας (στο εξής: νόμος περί πνευματικής ιδιοκτησίας), όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο για τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης, ως ραδιοτηλεοπτική μετάδοση έργου νοείται η διαδικασία με την οποία παρέχεται πρόσβαση στο ραδιοτηλεοπτικώς μεταδιδόμενο έργο χρησιμοποιώντας συσκευές που είναι από τεχνικής απόψεως κατάλληλες για τη λήψη ραδιοφωνικής ή τηλεοπτικής εκπομπής. Εντούτοις, δεν θεωρείται ότι υπάρχει ραδιοτηλεοπτική μετάδοση όταν έργο καθίσταται προσβάσιμο σε ασθενείς κατά την παροχή σε αυτούς υγειονομικής περιθάλψεως εντός νοσηλευτικών ιδρυμάτων.
- 10 Το άρθρο 98 του νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας προβλέπει ότι η άσκηση της δραστηριότητας συλλογικής διαχείρισεως δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας εξαρτάται από την προϋπόθεση χορηγήσεως άδειας. Κατά την παράγραφο 6, στοιχείο c, του ως άνω άρθρου, ο αρμόδιος υπουργός χορηγεί την άδεια μόνο αν ουδείς άλλος έχει ήδη άδεια διαχείρισεως του ίδιου δικαιώματος σε σχέση με το ίδιο προστατευόμενο αντικείμενο και, εφόσον πρόκειται για έργο, σε σχέση με το συγκεκριμένο είδος έργου.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 11 Η OSA ζήτησε να της καταβάλει η Lécobné lázně το ποσό των 546 995 τσεχικών κορωνών (CZK), πλέον τόκων υπερημερίας, επειδή τοποθέτησε, κατά τη διάρκεια του επίδικου χρονικού διαστήματος μεταξύ της 1ης Μαΐου 2008 και της 31ης Δεκεμβρίου 2009, χωρίς να έχει συνάψει συμφωνία για την παραχώρηση άδειας εκμεταλλεύσεως με την OSA, στα δωμάτια των εγκαταστάσεων του λουτροθεραπευτηρίου της ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς δέκτες μέσω των οποίων παρείχε στους ασθενείς της πρόσβαση σε έργα που διαχειρίζεται η OSA. Κατά την άποψη της OSA, το άρθρο 23 του νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας δεν συνάδει προς την οδηγία, καθόσον προβλέπει εξαίρεση από την υποχρέωση καταβολής αμοιβών πνευματικής ιδιοκτησίας υπέρ των νοσηλευτικών ιδρυμάτων εφόσον παρέχουν περιθάλψη.
- 12 Η Lécobné lázně υποστηρίζει ότι εμπίπτει στην εξαίρεση που προβλέπει το εν λόγω άρθρο 23 και αμφισβητεί το επιχείρημα ότι η διάταξη αυτή δεν συνάδει προς την οδηγία 2001/29. Προσθέτει δε ότι, ακόμα και στην περίπτωση που το επιχείρημα αυτό γίνει δεκτό, δεν είναι δυνατή η επίκληση της ως άνω οδηγίας στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ ιδιωτών.
- 13 Επιπλέον, η Lécobné lázně προβάλλει ότι η OSA προβαίνει σε κατάχρηση της μονοπωλιακής θέσεώς της στην αγορά, δεδομένου ότι το αμοιβολόγιό της προβλέπει αμοιβές δυσανάλογα υψηλές σε σύγκριση με τις αμοιβές που ζητούν για τον ίδιο τρόπο χρήσεως έργων που προστατεύονται με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας εταιρίες συλλογικής διαχείρισεως δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (στο εξής: εταιρίες συλλογικής διαχείρισεως) στα γειτονικά κράτη, οπότε επιδεινώνεται η θέση της στην αγορά και η ανταγωνιστικότητά της σε σχέση με τα λουτροθεραπευτήρια που βρίσκονται σε γειτονικά κράτη. Υποστηρίζει ότι στις εγκαταστάσεις της διαμένουν αλλοδαποί πελάτες και ότι σε αυτές λαμβάνεται το σήμα αλλοδαπών ραδιοτηλεοπτικών σταθμών. Προβάλλει ότι συντρέχει περιορισμός στην ελεύθερη κυκλοφορία υπηρεσιών και υποστηρίζει ότι θα ήταν προς το συμφέρον της η σύναψη συμφωνίας για την παραχώρηση άδειας εκμεταλλεύσεως σε εταιρία συλλογικής διαχείρισεως με έδρα σε άλλο κράτος μέλος, η οποία να ζητεί μικρότερες αμοιβές για δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

- 14 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Krajský soud v Plzni αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχει η οδηγία [2001/29] την έννοια ότι εξαίρεση, η οποία δεν επιτρέπει την καταβολή αμοιβής σε δημιουργούς για την παρουσίαση του έργου τους με τηλεοπτική ή ραδιοφωνική μετάδοση μέσω τηλεοπτικών ή ραδιοφωνικών δεκτών σε ασθενείς σε δωμάτια λουτροθεραπευτηρίου το οποίο είναι επιχείρηση, αντιβαίνει στα άρθρα 3 και 5 [και, ιδίως, στο] άρθρο 5, παράγραφοι 2, στοιχείο ε', 3, στοιχείο β', και 5;
 - 2) Είναι το περιεχόμενο των εν λόγω διατάξεων της οδηγίας σχετικά με την ανωτέρω χρήση ενός έργου αρκούντως απαλλαγμένο αιρέσεων και ακριβές ώστε εταιρίες συλλογικής διαχείρισεως [...] να μπορούν να τις επικαλεστούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων σε διαφορά μεταξύ ιδιωτών, αν το κράτος [μέλος] δεν μετέφερε ορθώς την οδηγία [2001/29] στο εθνικό δίκαιο;
 - 3) Έχουν τα άρθρα 56 επ. [ΣΛΕΕ] και το άρθρο 102 [ΣΛΕΕ,] ή ενδεχομένως το άρθρο 16 της οδηγίας [2006/123,] την έννοια ότι αποκλείουν την εφαρμογή κανόνων του εθνικού δικαίου οι οποίοι προβλέπουν τη συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στην ημεδαπή μόνον από μία (μονοπωλιακή) εταιρία συλλογικής διαχείρισεως [...] και, έτσι, δεν παρέχουν στους αποδέκτες υπηρεσιών την ελευθερία να επιλέξουν εταιρία συλλογικής διαχείρισεως από άλλο κράτος [μέλος];»

Επί της επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας

- 15 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 16 Δεκεμβρίου 2013, η Lěčebné lázně ζήτησε από το Δικαστήριο να διατάξει «μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας και διεξαγωγής αποδείξεων» σχετικά με την προσκόμιση αποφάσεως του Městský soud v Praze της 14ης Μαΐου 2013 και επισύναψε την απόφαση αυτή στο ως άνω δικόγραφο. Η Lěčebné lázně ζήτησε επίσης με το ίδιο δικόγραφο την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας. Το αίτημα αυτό αιτιολογείται από το ότι η εν λόγω απόφαση συνδέεται με το τρίτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου καθώς και από το ότι, κατά τη Lěčebné lázně, στα σημεία 28 και 29 των προτάσεων της γενικής εισαγγελέα περιλαμβάνονται εσφαλμένες εκτιμήσεις.
- 16 Λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου της, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, στο παρόν στάδιο της διαδικασίας, το εν λόγω αίτημα είναι αίτημα επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας κατά την έννοια του άρθρου 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.
- 17 Κατά την εν λόγω διάταξη, το Δικαστήριο μπορεί οποτεδήποτε, αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, ιδίως αν κρίνει ότι δεν έχει διαφωτιστεί επαρκώς, ή όταν ένας διάδικος, μετά τη λήξη της διαδικασίας αυτής, επικαλείται νέο πραγματικό περιστατικό δυνάμενο να ασκήσει αποφασιστική επιρροή επί της αποφάσεως του Δικαστηρίου, ή ακόμα όταν, προς επίλυση της διαφοράς, το Δικαστήριο χρειάζεται να στηριχθεί σε επιχείρημα επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων ή των κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού ενδιαφερόμενων.
- 18 Ως προς το σημείο αυτό, πρέπει να επισημανθεί, κατ' αρχάς, ότι οι ενδιαφερόμενοι συζήτησαν διεξοδικά ενώπιον του Δικαστηρίου το πρώτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου, το οποίο αφορούν τα σημεία 28 και 29 των προτάσεων της γενικής εισαγγελέα. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Δικαστήριο εκτιμά ότι έχει στη διάθεσή του όλα τα αναγκαία στοιχεία για να απαντήσει στο ερώτημα αυτό.
- 19 Εξάλλου, η απόφαση που εξέδωσε το Městský soud v Praze δεν μπορεί να θεωρηθεί ως νέο πραγματικό περιστατικό δυνάμενο να ασκήσει αποφασιστική επιρροή επί της απαντήσεως που θα δώσει το Δικαστήριο στο τρίτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου.

- 20 Τέλος, δεν υποστηρίχθηκε ότι το Δικαστήριο, προς επίλυση της διαφοράς, χρειάζεται να στηριχθεί σε επιχείρημα επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση ενώπιόν του.
- 21 Κατά συνέπεια και κατόπιν ακροάσεως της γενικής εισαγγελέα, πρέπει να απορριφθεί το αίτημα επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 22 Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία αποκλείει το δικαίωμα των δημιουργών να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την παρουσίαση, από λουτροθεραπευτήριο το οποίο λειτουργεί ως εμπορική επιχείρηση, των έργων τους με την επί τούτου μετάδοση σήματος μέσω ραδιοφωνικών ή τηλεοπτικών δεκτών στα δωμάτια των ασθενών του. Επιπλέον, διερωτάται αν το άρθρο 5, παράγραφοι 2, στοιχείο ε', 3, στοιχείο β', και 5, της ως άνω οδηγίας δύναται να επηρεάσει την ερμηνεία της πρώτης διατάξεως στο πλαίσιο αυτό.
- 23 Επισημαίνεται συναφώς ότι πρωταρχικός σκοπός της οδηγίας 2001/29 είναι η καθιέρωση υψηλού επιπέδου προστασίας υπέρ των δημιουργών και η διασφάλιση εύλογης αμοιβής για τη χρήση των έργων τους, ιδίως στην περίπτωση παρουσιάσεως στο κοινό. Επομένως, η έννοια της «παρουσιάσεως στο κοινό» στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικώς, όπως άλλωστε αναφέρει ρητώς η αιτιολογική σκέψη 23 της ίδιας οδηγίας (απόφαση της 7ης Μαρτίου 2013, C-607/11, ITV Broadcasting κ.λπ., σκέψη 20 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 24 Όπως ορθώς προβάλλουν η OSA, η Τσεχική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πρέπει να γίνει δεκτό ότι υφίσταται πράξη «παρουσιάσεως στο κοινό» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 στην περίπτωση που το πρόσωπο που εκμεταλλεύεται λουτροθεραπευτήριο, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, καθιστά δυνατή στους ασθενείς του την πρόσβαση σε έργα μέσω τηλεοπτικών ή ραδιοφωνικών δεκτών, μεταδίδοντας στα δωμάτια των εγκαταστάσεών του το λαμβανόμενο σήμα, φορέα των προστατευόμενων έργων.
- 25 Ειδικότερα, κατ' αρχάς, η έννοια της «παρουσιάσεως» πρέπει να ερμηνευθεί, ως καλύπτουσα κάθε μετάδοση προστατευόμενων έργων, ανεξαρτήτως του χρησιμοποιούμενου τεχνικού μέσου ή μεθόδου (απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2011, C-403/08 και C-429/08, Football Association Premier League κ.λπ., Συλλογή 2011, σ. I-9083, σκέψη 193).
- 26 Ως εκ τούτου, το πρόσωπο που εκμεταλλεύεται λουτροθεραπευτήριο προβαίνει σε παρουσίαση στο κοινό στην περίπτωση που μεταδίδει επί τούτω στα δωμάτια των ασθενών του σήμα, μέσω τηλεοπτικών ή ραδιοφωνικών δεκτών, παρέχοντας έτσι πρόσβαση σε προστατευόμενα έργα [βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις Football Association Premier League κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 196, καθώς και της 15ης Μαρτίου 2012, C-162/10, Phonographic Performance (Ireland), σκέψη 40].
- 27 Στη συνέχεια, υπενθυμίζεται ότι το «κοινό», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29, αναφέρεται σε έναν απροσδιόριστο αριθμό δυνητικών αποδεκτών, ενώ εξάλλου προϋποθέτει και έναν αρκετά μεγάλο αριθμό προσώπων (προπαρατεθείσα απόφαση ITV Broadcasting κ.λπ., σκέψη 32).

- 28 Ειδικότερα, όσον αφορά το τελευταίο κριτήριο, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα σωρευτικά αποτελέσματα που έχει το γεγονός ότι τα έργα αυτά καθίστανται προσιτά στους δυνητικούς αποδέκτες. Συναφώς, έχει σημασία ιδίως ο αριθμός των προσώπων που έχουν ταυτόχρονα ή διαδοχικά πρόσβαση στο ίδιο έργο (αποφάσεις της 7ης Δεκεμβρίου 2006, C-306/05, SGAE, Συλλογή 2006, σ. I-11519, σκέψη 39, καθώς και ITV Broadcasting κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 33).
- 29 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 28 των προτάσεων της, στις εγκαταστάσεις λουτροθεραπευτηρίου μπορεί να φιλοξενούνται, τόσο την ίδια στιγμή όσο και διαδοχικά, απροσδιόριστος αλλά αρκετά μεγάλος αριθμός προσώπων τα οποία έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν το σήμα στο δωμάτιό τους.
- 30 Αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Lėčebné lázne, το γεγονός και μόνο ότι οι ασθενείς λουτροθεραπευτηρίου διαμένουν στις εγκαταστάσεις του κατά κανόνα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα σε σύγκριση προς τους πελάτες ενός ξενοδοχείου δεν δύναται να αναιρέσει τη διαπίστωση αυτή, δεδομένου ότι τα σωρευτικά αποτελέσματα που έχει το γεγονός ότι τα έργα καθίστανται προσιτά στους ασθενείς αυτούς δύναται πάντοτε να αφορούν αρκετά μεγάλο αριθμό προσώπων.
- 31 Υπενθυμίζεται επίσης ότι, για να πρόκειται περί «παρουσιάσεως στο κοινό» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29, πρέπει επιπροσθέτως ένα νέο κοινό να αποκτά πρόσβαση στο ραδιοτηλεοπτικό έργο, ήτοι κοινό το οποίο δεν είχε ληφθεί υπόψη από τους δημιουργούς των προστατευόμενων έργων όταν επέτρεψαν τη χρήση τους μέσω της παρουσιάσεώς τους στο αρχικό κοινό (προπαρατεθείσα απόφαση Football Association Premier League κ.λπ., σκέψη 197 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 32 Όπως οι πελάτες ξενοδοχείου, έτσι και οι ασθενείς λουτροθεραπευτηρίου αποτελούν τέτοιο νέο κοινό. Ειδικότερα, το λουτροθεραπευτήριο παρεμβάλλεται, με πλήρη επίγνωση των συνεπειών της συμπεριφοράς του, για να παράσχει στους ασθενείς του πρόσβαση στο προστατευόμενο έργο. Συγκεκριμένα, ελλείψει της παρεμβάσεως αυτής, οι συγκεκριμένοι ασθενείς δεν θα μπορούσαν, κατ' αρχήν, να έχουν πρόσβαση στο μεταδιδόμενο έργο (βλ., υπ' αυτή την έννοια, προπαρατεθείσα απόφαση SGAE, σκέψεις 41 και 42).
- 33 Κατά συνέπεια, η παρουσίαση από λουτροθεραπευτήριο, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, προστατευόμενων έργων, με την επί τούτω μετάδοση σήματος, μέσω τηλεοπτικών ή ραδιοφωνικών δεκτών, στα δωμάτια των ασθενών του αποτελεί «παρουσίαση στο κοινό» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29.
- 34 Η ερμηνεία αυτή δεν επηρεάζεται από το επιχείρημα που προέβαλε η Lėčebné lázne ότι μια πράξη παρουσιάσεως, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, έχει τα ίδια χαρακτηριστικά με την παρουσίαση προστατευόμενων έργων που πραγματοποιεί οδοντίατρος στο οδοντιατρείο του και για την οποία το Δικαστήριο έκρινε με την απόφαση της 15ης Μαρτίου 2012, C-135/10, SCE, ότι δεν αποτελεί «παρουσίαση στο κοινό» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29.
- 35 Αρκεί να επισημανθεί συναφώς ότι οι αρχές που έθεσε η προπαρατεθείσα απόφαση SCF δεν έχουν σχέση με την υπό κρίση υπόθεση δεδομένου ότι η ως άνω απόφαση δεν αφορά το δικαίωμα του δημιουργού κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 αλλά το δικαίωμα εύλογης αμοιβής των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και των παραγωγών των φωνογραφημάτων το οποίο προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/100/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 1992, σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας (ΕΕ L 346, σ. 61).
- 36 Δεδομένου ότι παρουσίαση προστατευόμενων έργων, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, αποτελεί «παρουσίαση στο κοινό» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29, από το γράμμα της διατάξεως αυτής προκύπτει ότι η εθνική κανονιστική ρύθμιση πρέπει να προβλέπει

αποκλειστικό δικαίωμα των δημιουργών να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την παρουσίαση αυτή, εκτός και αν συντρέχει περίπτωση εφαρμογής εξαιρέσεως ή περιορισμού προβλεπόμενων στην οδηγία 2001/29.

- 37 Πρέπει ως προς το σημείο αυτό να εξεταστεί, ιδίως, αν το άρθρο 5, παράγραφοι 2, στοιχείο ε', 3, στοιχείο β', και 5, της ως άνω οδηγίας, το οποίο ρητώς μνημονεύει το αιτούν δικαστήριο, μπορεί να αποτελέσει βάση για μία τέτοια εξαίρεση ή περιορισμό.
- 38 Κατ' αρχάς, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από το γράμμα της, η διάταξη του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο ε', της οδηγίας 2001/29 απλώς προβλέπει εξαίρεση από το δικαίωμα αναπαραγωγής κατά το άρθρο 2 της ίδιας οδηγίας, ή περιορισμό του. Συνεπώς, δεν μπορεί να αποτελέσει βάση για εξαίρεση από το προβλεπόμενο στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας αποκλειστικό δικαίωμα των δημιουργών να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν κάθε παρουσίαση στο κοινό των έργων τους ή για περιορισμό του.
- 39 Στη συνέχεια, το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29 επιτρέπει στα κράτη μέλη να προβλέπουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς στα δικαιώματα που προβλέπονται στο άρθρο 3 της ίδιας οδηγίας, εφόσον πρόκειται για χρήσεις προς όφελος ατόμων με αναπηρία, οι οποίες συνδέονται άμεσα με την αναπηρία και δεν είναι εμπορικές, στον βαθμό που απαιτείται λόγω της συγκεκριμένης αναπηρίας. Από κανένα, όμως, στοιχείο της δικογραφίας που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο δεν μπορεί να συναχθεί ότι σε υπόθεση όπως αυτή της κύριας δίκης πληρούνται το σύνολο των προϋποθέσεων που προβλέπει η πρώτη ως άνω διάταξη.
- 40 Τέλος, το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας 2001/29 δεν ορίζει εξαιρέσεις ή περιορισμούς τους οποίους τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ως προς τα δικαιώματα που προβλέπει, μεταξύ άλλων, το άρθρο 3, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας αλλά απλώς διευκρινίζει το περιεχόμενο των εξαιρέσεων και περιορισμών, που προβλέπονται στις προηγούμενες παραγράφους της πρώτης διατάξεως.
- 41 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία αποκλείει το δικαίωμα των δημιουργών να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την παρουσίαση από λουτροθεραπευτήριο το οποίο λειτουργεί ως εμπορική επιχείρηση των έργων τους με την επί τούτω μετάδοση σήματος μέσω ραδιοφωνικών ή τηλεοπτικών δεκτών στα δωμάτια των ασθενών του. Το άρθρο 5, παράγραφοι 2, στοιχείο ε', 3, στοιχείο β', και 5, της ίδιας οδηγίας δεν δύναται να επηρεάσει την ερμηνεία αυτή.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

- 42 Με το δεύτερο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 έχει την έννοια ότι είναι δυνατή η επίκλησή του από εταιρία συλλογικής διαχείρισεως στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ ιδιωτών προκειμένου να αποκλειστεί η εφαρμογή της αντίθετης προς τη διάταξη αυτή κανονιστικής ρυθμίσεως κράτους μέλους.
- 43 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, κατά πάγια νομολογία, ακόμη και μια σαφής, ακριβής και απαλλαγμένη αιρέσεων διάταξη οδηγίας, η οποία αποσκοπεί στην απονομή δικαιωμάτων ή στην επιβολή υποχρεώσεων στους ιδιώτες, δεν μπορεί να έχει εφαρμογή, αυτή καθαυτή, στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς ανακύπτουσας αποκλειστικώς μεταξύ ιδιωτών (απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2014, C-176/12, Association de médiation sociale, σκέψη 36 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 44 Το Δικαστήριο έχει όμως κρίνει ότι το εθνικό δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται διαφοράς που έχει ανακύψει αποκλειστικώς μεταξύ ιδιωτών υποχρεούται, όταν εφαρμόζει τις διατάξεις του εσωτερικού δικαίου, να λαμβάνει υπόψη το σύνολο των κανόνων του εθνικού δικαίου και να τους ερμηνεύει, κατά το μέτρο του δυνατού, υπό το πρίσμα του γράμματος καθώς και του σκοπού της οδηγίας αυτής,

προκειμένου να καταλήξει σε λύση σύμφωνη προς τον σκοπό που αυτή επιδιώκει (βλ., υπ' αυτή την έννοια, προπαρατεθείσα απόφαση Association de médiation sociale, σκέψη 38 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 45 Το Δικαστήριο διευκρίνισε όμως ότι η αρχή αυτή της σύμφωνης ερμηνείας του εθνικού δικαίου υπόκειται σε κάποια όρια. Συνεπώς, η υποχρέωση του εθνικού δικαστηρίου να λαμβάνει υπόψη το περιεχόμενο μιας οδηγίας όταν ερμηνεύει και εφαρμόζει τους οικείους κανόνες του εσωτερικού δικαίου οριοθετείται από τις γενικές αρχές του δικαίου και δεν μπορεί να αποτελέσει έρεισμα για *contra legem* ερμηνεία του εθνικού δικαίου (προπαρατεθείσα απόφαση Association de médiation sociale, σκέψη 39 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 46 Εξάλλου, εφόσον το αιτούν δικαστήριο, στο πλαίσιο της αιτιολογήσεως του δεύτερου ερωτήματος, διερωτάται, αναφερόμενο στην απόφαση της 12ης Ιουλίου 1990, C-188/89, Foster κ.λπ. (Συλλογή 1990, σ. I-3313), ως προς την αληθή φύση εταιρίας συλλογικής διαχειρίσεως όπως η OSA, πρέπει να προστεθεί ότι τέτοια εταιρία συλλογικής διαχειρίσεως δεν μπορεί να επικαλείται το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 για να αποκλείσει την εφαρμογή κανονιστικής ρυθμίσεως κράτους μέλους αντίθετης προς τη διάταξη αυτή, αν θεωρηθεί κρατικός φορέας.
- 47 Ειδικότερα, στην περίπτωση αυτή, θα επρόκειτο, σε περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, όχι για ιδιώτη που επικαλείται το άμεσο αποτέλεσμα διατάξεως οδηγίας κατά κράτους μέλους αλλά για το αντίθετο. Κατά πάγια νομολογία, μια οδηγία δεν μπορεί αφ' εαυτής να δημιουργεί υποχρεώσεις τις οποίες θα υπέχει ιδιώτης και, επομένως, δεν χωρεί κατ' αυτού επίκλησή της (απόφαση της 24ης Ιανουαρίου 2012, C-282/10, Dominguez, σκέψη 37 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 48 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 έχει την έννοια ότι δεν είναι δυνατή η επίκλησή του από εταιρία συλλογικής διαχειρίσεως στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ ιδιωτών προκειμένου να αποκλειστεί η εφαρμογή αντίθετης προς τη διάταξη αυτή κανονιστικής ρυθμίσεως κράτους μέλους. Το δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται τέτοιας διαφοράς υποχρεούται να ερμηνεύει την εν λόγω κανονιστική ρύθμιση, κατά το μέτρο του δυνατού, υπό το πρίσμα του γράμματος καθώς και του σκοπού της ίδιας ως άνω διατάξεως, προκειμένου να καταλήξει σε λύση σύμφωνη προς τον σκοπό που αυτή επιδιώκει.

Επί του τρίτου ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

- 49 Η OSA καθώς και η Τσεχική και η Αυστριακή Κυβέρνηση εκφράζουν αμφιβολίες ως προς το παραδεκτό του τρίτου ερωτήματος. Ειδικότερα, δεν προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής ότι η Lésčebné lázně επιχείρησε να συνάψει σύμβαση με εταιρία συλλογικής διαχειρίσεως με έδρα σε άλλο κράτος μέλος. Ομοίως, η απάντηση στο τρίτο ερώτημα δεν θα έχει καμία επιρροή στην έκβαση της κύριας δίκης. Όποια και αν είναι η απάντηση αυτή, δεν μπορεί να απαλλάξει τη Lésčebné lázně από την υποχρέωση καταβολής στην OSA της επίδικης αμοιβής.
- 50 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι αίτηση εθνικού δικαστηρίου για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως μπορεί να κριθεί απαράδεκτη μόνον όταν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή ακόμη όταν το Δικαστήριο δεν έχει στη διάθεσή του τα αναγκαία πραγματικά και νομικά στοιχεία προκειμένου να δώσει λυσιτελή απάντηση στα ερωτήματα που του υποβάλλονται (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 29ης Μαρτίου 2012, C-500/10, Belvedere Costruzioni, σκέψη 16 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 51 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η L'écebné lázně επικαλείται τις διατάξεις τις οποίες αφορά το τρίτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου για να αντιταχθεί στις πολύ υψηλές αμοιβές που ζητεί, κατά την άποψή της, η OSA σε σύγκριση με εκείνες που ζητούν εταιρίες συλλογικής διαχείρισεως στα γειτονικά κράτη.
- 52 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν προκύπτει προδήλως ότι το τρίτο ερώτημα δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της κύριας δίκης ή ότι το πρόβλημα είναι υποθετικό.
- 53 Κατά συνέπεια, το τρίτο ερώτημα είναι παραδεκτό.

Επί της ουσίας

- 54 Με το τρίτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 16 της οδηγίας 2006/123, καθώς και τα άρθρα 56 ΣΛΕΕ και/ή 102 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει τη συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας σχετικά με ορισμένα προστατευόμενα έργα στην ημεδαπή μόνον από μία εταιρία συλλογικής διαχείρισεως και, έτσι, δεν παρέχει στους χρήστες των έργων αυτών, όπως το επίμαχο λουτροθεραπευτήριο στην κύρια δίκη, τη δυνατότητα να επιλέξουν τις υπηρεσίες εταιρίας συλλογικής διαχείρισεως με έδρα σε άλλο κράτος μέλος.
- 55 Η OSA αμφισβητεί ότι η εν λόγω κανονιστική ρύθμιση δεν παρέχει στους χρήστες προστατευόμενων έργων, όπως το επίμαχο λουτροθεραπευτήριο στην κύρια δίκη, τη δυνατότητα να επιλέξουν τις υπηρεσίες εταιρίας συλλογικής διαχείρισεως με έδρα σε άλλο κράτος μέλος.
- 56 Εντούτοις, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να αποφανθεί ως προς το σημείο αυτό. Ειδικότερα, για τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που υποβάλλει το εθνικό δικαστήριο εντός του πραγματικού και κανονιστικού πλαισίου το οποίο έχει προσδιορίσει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο ισχύει το τεκμήριο ότι είναι λυσιτελή (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2010, C-188/10 και C-189/10, Melki και Abdeli, Συλλογή 2010, σ. I-5667, σκέψη 27 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

– Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 57 Εφόσον τόσο το άρθρο 16 της οδηγίας 2006/123 όσο και το άρθρο 56 ΣΛΕΕ επ. αφορούν την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, πρέπει να εξεταστεί αν μπορεί να γίνει δεκτό ότι εταιρία συλλογικής διαχείρισεως, όπως η OSA, παρέχει υπηρεσία προς τους χρήστες προστατευόμενων έργων, όπως το λουτροθεραπευτήριο στην υπόθεση της κύριας δίκης. Η OSA καθώς και οι κυβερνήσεις που κατέθεσαν παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου εκτιμούν ότι αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό.
- 58 Πρέπει να επισημανθεί συναφώς ότι από το άρθρο 4, σημείο 1, της οδηγίας 2006/123 προκύπτει ότι η έννοια της «υπηρεσίας» κατά την οδηγία αυτή συμπίπτει με εκείνη που προβλέπει το άρθρο 57 ΣΛΕΕ.
- 59 Οι δραστηριότητες των εταιριών συλλογικής διαχείρισεως υπόκεινται στις διατάξεις των άρθρων 56 ΣΛΕΕ επ. περί της ελεύθερης παροχής των υπηρεσιών (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις της 25ης Οκτωβρίου 1979, 22/79, Greenwich Film Production, Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 593, σκέψη 12· της 2ας Μαρτίου 1983, 7/82, GVL κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 483, σκέψη 38, καθώς και της 20ης Οκτωβρίου 1993, C-92/92 και C-326/92, Phil Collins κ.λπ., Συλλογή 1993, σ. I-5145, σκέψη 24).
- 60 Αυτό δεν ισχύει μόνο για τη σχέση μεταξύ της εταιρίας συλλογικής διαχείρισεως και του δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως προκύπτει από τη νομολογία που παρατέθηκε στην προηγούμενη σκέψη, αλλά επίσης και για τη σχέση μεταξύ εταιρίας συλλογικής διαχείρισεως, όπως η OSA, και χρήστη των προστατευόμενων έργων, όπως το επίμαχο λουτροθεραπευτήριο στην κύρια δίκη.

- 61 Ειδικότερα, μία τέτοια εταιρία συλλογικής διαχείρισεως διευκολύνει την εκ μέρους του χρήστη λήψη άδειας για τη χρήση των προστατευόμενων έργων και την καταβολή των αμοιβών που αυτός οφείλει στους δικαιούχους των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και, ως εκ τούτου, πρέπει να γίνει δεκτό ότι παρέχει υπηρεσία επίσης και στον χρήστη.
- 62 Εξάλλου, μικρή σημασία έχει ως προς το σημείο αυτό, όπως ορθώς υποστηρίζει η Επιτροπή, αν η εταιρία αυτή συλλογικής διαχείρισεως λαμβάνει αμοιβή για την εν λόγω υπηρεσία από τους δικαιούχους των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ή από τους χρήστες των προστατευόμενων έργων. Πράγματι, το άρθρο 57 ΣΛΕΕ δεν απαιτεί η αμοιβή για την υπηρεσία να καταβάλλεται από τους αποδέκτες της (απόφαση της 26ης Απριλίου 1988, 352/85, *Bond van Adverteerders* κ.λπ., Συλλογή 1988, σ. 2085, σκέψη 16).
- 63 Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι εταιρία συλλογικής διαχείρισεως, όπως η OSA, παρέχει σε χρήστη προστατευόμενων έργων, όπως το επίμαχο λουτροθεραπευτήριο στην κύρια δίκη, «υπηρεσία» τόσο κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 1, της οδηγίας 2006/123 όσο και κατά την έννοια του άρθρου 57 ΣΛΕΕ.
- Επί της ερμηνείας του άρθρου 16 της οδηγίας 2006/123
- 64 Ως προς το ζήτημα αν το άρθρο 16 της οδηγίας 2006/123 εφαρμόζεται στην υπηρεσία αυτή, πρέπει εκ προοιμίου να επισημανθεί ότι, κατά το άρθρο 17, σημείο 11, της ίδιας οδηγίας, το εν λόγω άρθρο 16 δεν εφαρμόζεται στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και στα συγγενικά δικαιώματα.
- 65 Όπως, όμως, επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 64 των προτάσεων της, εφόσον μόνο υπηρεσίες μπορούν να εξαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 16 της οδηγίας 2006/123, στο άρθρο 17, σημείο 11, της οδηγίας πρέπει να δοθεί η ερμηνεία ότι εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της πρώτης διατάξεως την υπηρεσία για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 63 της παρούσας αποφάσεως, η οποία αφορά δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.
- 66 Κατά συνέπεια, το άρθρο 16 της οδηγίας 2006/123, εφόσον δεν έχει εφαρμογή, δεν αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη.
- Επί της ερμηνείας του άρθρου 56 ΣΛΕΕ
- 67 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, μπορεί να εμποδίσει λουτροθεραπευτήριο, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, να επιλέξει, ως χρήστης προστατευόμενων έργων, τις υπηρεσίες εταιρίας συλλογικής διαχείρισεως με έδρα σε άλλο κράτος μέλος.
- 68 Δεδομένου ότι η υπηρεσία αυτή έχει διασυνωριακό χαρακτήρα, εφαρμόζεται σε αυτή το άρθρο 56 ΣΛΕΕ (βλ., υπ' αυτή την έννοια, προπαρατεθείσα απόφαση *Bond van Adverteerders* κ.λπ., σκέψη 15).
- 69 Επιπλέον, κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, εφόσον απαγορεύει στην πράξη την παροχή της υπηρεσίας αυτής, αποτελεί περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (βλ., υπ' αυτή την έννοια, προπαρατεθείσα απόφαση *Football Association Premier League* κ.λπ., σκέψη 85).
- 70 Ο περιορισμός αυτός είναι δυνατό να δικαιολογηθεί μόνον από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, εφόσον είναι κατάλληλος προς διασφάλιση της επιτεύξεως του σκοπού γενικού συμφέροντος που επιδιώκει και δεν υπερβαίνει το αναγκαίο προς τούτο μέτρο (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση *Football Association Premier League* κ.λπ., σκέψη 93).

- 71 Όπως ορθώς υποστηρίζουν η OSA, οι κυβερνήσεις που κατέθεσαν παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου καθώς και η Επιτροπή, η προστασία δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας συνιστά τέτοιο επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος (βλ., υπ' αυτή την έννοια, προπαρατεθείσα απόφαση Football Association Premier League κ.λπ., σκέψη 94 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 72 Επιπλέον, πρέπει να γίνει δεκτό ότι κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία αναγνωρίζει σε εταιρία συλλογικής διαχείρισεως, όπως η OSA, μονοπώλιο στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους για τη διαχείριση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που αφορούν ορισμένη κατηγορία προστατευόμενων έργων είναι πρόσφορη για την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, εφόσον μπορεί να καταστήσει δυνατή την αποτελεσματική διαχείριση των δικαιωμάτων αυτών και τον αποτελεσματικό έλεγχο της τηρήσεώς τους στο έδαφος του κράτους αυτού.
- 73 Όσον αφορά το ζήτημα αν η κανονιστική αυτή ρύθμιση υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του σκοπού της προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από τις παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, εντάσσεται σε σύστημα προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας βασισμένο στην εδαφικότητα, στο οποίο εμπίπτουν επίσης οι συμβάσεις αμοιβαίας αντιπροσωπεύσεως.
- 74 Με τις συμβάσεις αυτές, τις οποίες συνάπτουν μεταξύ τους, οι εταιρίες συλλογικής διαχείρισεως αναθέτουν αμοιβαίως το δικαίωμα να χορηγούν, στο έδαφος για το οποίο έχουν την ευθύνη, τις αναγκαίες άδειες για κάθε δημόσια εκτέλεση έργων, τα οποία προστατεύονται από δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας μελών των άλλων εταιριών, και να εξαρτούν τις άδειες αυτές από ορισμένους όρους, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία στο εν λόγω έδαφος (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις της 13ης Ιουλίου 1989, 395/87, Tournier, Συλλογή 1989, σ. 2521, σκέψη 17, και 110/88, 241/88 και 242/88, Lucazeau κ.λπ., Συλλογή 1989, σ. 2811, σκέψη 11).
- 75 Το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει συναφώς ότι οι συμβάσεις αμοιβαίας αντιπροσωπεύσεως μεταξύ των εταιριών συλλογικής διαχείρισεως έχουν σκοπό, μεταξύ άλλων, να επιτρέπουν στις εταιρίες αυτές να στηρίζονται, για την προστασία του ρεπερτορίου τους σε άλλο κράτος, στις οργανωτικές δομές που έχει δημιουργήσει η εταιρία συλλογικής διαχείρισεως η οποία ασκεί τις δραστηριότητές της στο κράτος αυτό, χωρίς να είναι υποχρεωμένες να προσθέσουν στις δομές αυτές τα δικά τους δίκτυα συμβάσεων με τους χρήστες και τους δικούς τους επιτόπιους ελέγχους (βλ., υπ' αυτή την έννοια, προπαρατεθείσες αποφάσεις Tournier, σκέψη 19, καθώς και Lucazeau κ.λπ., σκέψη 13).
- 76 Πάντως, από τις παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου δεν προκύπτει ότι για παρουσίαση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, υπάρχει, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του δικαίου της Ένωσης, άλλη μέθοδος η οποία να καθιστά δυνατή την επίτευξη ίδιου επιπέδου προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως η μέθοδος η οποία στηρίζεται στην εδαφικότητα της προστασίας και, άρα, επίσης και του ελέγχου των δικαιωμάτων αυτών, στο πλαίσιο της οποίας εντάσσεται κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη.
- 77 Κατά τα λοιπά, η συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου κατέδειξε ότι αν επιτρεπόταν, υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη, σε χρήστη προστατευόμενων έργων να επιλέξει ελεύθερα οποιαδήποτε εταιρία συλλογικής διαχείρισεως εγκατεστημένη στο έδαφος της Ένωσης προκειμένου να λάβει άδεια για τη χρήση προστατευόμενων έργων και να καταβάλει τις αμοιβές που οφείλει, θα προέκυπταν, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του δικαίου της Ένωσης, σημαντικά προβλήματα ελέγχου σχετικά με τη χρήση των έργων αυτών και την καταβολή των οφειλόμενων αμοιβών.
- 78 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, καθόσον δεν παρέχει στους χρήστες προστατευόμενων έργων, όπως το επίμαχο λουτροθεραπευτήριο στην κύρια δίκη, τη δυνατότητα να επιλέξουν τις υπηρεσίες εταιρίας συλλογικής διαχείρισεως με έδρα σε άλλο κράτος μέλος, υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του σκοπού προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

- 79 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, το άρθρο 56 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε τέτοια κανονιστική ρύθμιση.
- Επί της ερμηνείας του άρθρου 102 ΣΛΕΕ
- 80 Υπενθυμίζεται εκ προοιμίου, πρώτον, ότι εταιρίες συλλογικής διαχείρισης, όπως η OSA, είναι επιχειρήσεις στις οποίες έχει εφαρμογή το άρθρο 102 ΣΛΕΕ (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 21ης Μαρτίου 1974, 127/73, BRT και Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs, καλούμενη «BRT II», Συλλογή τόμος 1974, σ. 157, σκέψεις 6 και 7).
- 81 Δεύτερον, το άρθρο 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, το οποίο προβλέπει ειδικούς κανόνες εφαρμοζόμενους στις επιχειρήσεις που είναι επιφορτισμένες, μεταξύ άλλων, με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος, δεν κωλύει την εφαρμογή του άρθρου 102 ΣΛΕΕ σε εταιρία συλλογικής διαχείρισης, όπως η OSA. Ειδικότερα, μία τέτοια εταιρία συλλογικής διαχείρισης, την οποία το κράτος δεν έχει επιφορτίσει με ορισμένη αποστολή και η οποία διαχειρίζεται ιδιωτικά συμφέροντα, ακόμη και αν πρόκειται για δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας προστατευόμενα από τον νόμο, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της πρώτης ως άνω διατάξεως (βλ., υπ' αυτή την έννοια, προπαρατεθείσες αποφάσεις BRT II, σκέψη 23, και GVL κατά Επιτροπής, σκέψη 32).
- 82 Αντιθέτως, κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, δύναται να εμπίπτει στο άρθρο 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Ειδικότερα, η κανονιστική ρύθμιση αυτή έχει ως αποτέλεσμα την αναγνώριση υπέρ εταιρίας συλλογικής διαχείρισης, όπως η OSA, αποκλειστικών δικαιωμάτων στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους για τη διαχείριση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που αφορούν ορισμένη κατηγορία προστατευόμενων έργων, κωλύοντας έτσι την άσκηση της συγκεκριμένης οικονομικής δραστηριότητας από άλλες επιχειρήσεις στο ίδιο έδαφος (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2001, C-475/99, Ambulanz Glöckner, Συλλογή 2001, σ. I-8089, σκέψη 24).
- 83 Όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 102 ΣΛΕΕ σε αυτό το πλαίσιο, κατά πάγια νομολογία, το γεγονός και μόνον της δημιουργίας δεσπόζουσας θέσεως λόγω της παροχής αποκλειστικών δικαιωμάτων, κατά την έννοια του άρθρου 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, δεν αντιβαίνει, αυτό καθεαυτό, στο πρώτο άρθρο. Το κράτος μέλος παραβαίνει τις απαγορεύσεις των δύο αυτών διατάξεων μόνον όταν η συγκεκριμένη επιχείρηση οδηγείται, απλώς και μόνον με την άσκηση των αποκλειστικών δικαιωμάτων που της έχουν χορηγηθεί, σε καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσεως της ή όταν τα δικαιώματα αυτά είναι ικανά να δημιουργήσουν κατάσταση εντός της οποίας η επιχείρηση αυτή οδηγείται σε τέτοια καταχρηστική συμπεριφορά (απόφαση της 3ης Μαρτίου 2011, C-437/09, AG2R Prévoyance, Συλλογή 2011, σ. I-973, σκέψη 68 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 84 Ως εκ τούτου, η αναγνώριση και μόνο εκ μέρους κράτους μέλους μονοπωλίου στο έδαφος του υπέρ εταιρίας συλλογικής διαχείρισης, όπως η OSA, για τη διαχείριση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που αφορούν ορισμένη κατηγορία προστατευόμενων έργων δεν αντιβαίνει, αυτή καθεαυτήν, στο άρθρο 102 ΣΛΕΕ.
- 85 Εντούτοις, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, το τρίτο ερώτημα σκοπό έχει να καταστήσει δυνατό για το αιτούν δικαστήριο να αποφανθεί επί του επιχειρήματος, το οποίο προέβαλε η Lėčebné lázne στο πλαίσιο της κύριας δίκης, ότι οι αμοιβές που ζητεί η OSA είναι δυσανάλογα υψηλές σε σύγκριση με τις αμοιβές που ζητούν οι εταιρίες συλλογικής διαχείρισης στα γειτονικά κράτη.

- 86 Διαπιστώνεται συναφώς ότι εταιρία συλλογικής διαχείρισεως, όπως η OSA, η οποία έχει στο έδαφος ενός κράτους μέλους το μονοπώλιο της διαχείρισεως των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που αφορούν ορισμένη κατηγορία προστατευόμενων έργων κατέχει δεσπόζουσα θέση σε σημαντικό τμήμα της εσωτερικής αγοράς κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2008, C-52/07, Kanal 5 και TV 4, Συλλογή 2008, σ. I-9275, σκέψη 22).
- 87 Εάν, όμως, αποδειχθεί ότι η εταιρία αυτή συλλογικής διαχείρισεως επιβάλλει, για τις υπηρεσίες που παρέχει τιμές αισθητά υψηλότερες σε σχέση με αυτές που εφαρμόζονται σε άλλα κράτη μέλη και υπό την προϋπόθεση ότι η σύγκριση των επιπέδων των τιμών έχει πραγματοποιηθεί επί ομοιομόρφου βάσεως, η διαφορά αυτή πρέπει να θεωρηθεί ως ένδειξη καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ. Στην περίπτωση αυτή εναπόκειται στη συγκεκριμένη εταιρία συλλογικής διαχείρισεως να δικαιολογήσει τη διαφορά, επικαλούμενη αντικειμενικές διαφορές μεταξύ της καταστάσεως του οικείου κράτους μέλους και της καταστάσεως που επικρατεί σε όλα τα άλλα κράτη μέλη (βλ., υπ' αυτή την έννοια, προπαρατεθείσες αποφάσεις Tournier, σκέψη 38, και Lucazeau κ.λπ., σκέψη 25).
- 88 Ομοίως, τέτοιου είδους κατάχρηση μπορεί να συνίσταται στην εφαρμογή υπερβολικής τιμής, δυσανάλογης προς την οικονομική αξία της προσφερόμενης παροχής (προπαρατεθείσα απόφαση Kanal 5 και TV 4, σκέψη 28).
- 89 Εξάλλου, αν υπάρχει τέτοιου είδους κατάχρηση και αυτή αποδίδεται στη νομοθεσία που εφαρμόζεται στην ως άνω εταιρία συλλογικής διαχείρισεως, η εν λόγω κανονιστική ρύθμιση θα αντιβαίνει, όπως προκύπτει από τη νομολογία που παρατέθηκε στη σκέψη 83 της παρούσας αποφάσεως, στα άρθρα 102 ΣΛΕΕ και 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.
- 90 Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει εάν συντρέχει τέτοια περίπτωση στην υπόθεση της κύριας δίκης.
- 91 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 16 της οδηγίας 2006/123, καθώς και τα άρθρα 56 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει τη συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας σχετικά με ορισμένα προστατευόμενα έργα στην ημεδαπή από μία και μόνη εταιρία συλλογικής διαχείρισεως και, έτσι, δεν παρέχει στους χρήστες των έργων αυτών, όπως το επίμαχο λουτροθεραπευτήριο στην κύρια δίκη, τη δυνατότητα να επιλέξουν τις υπηρεσίες εταιρίας συλλογικής διαχείρισεως με έδρα σε άλλο κράτος μέλος.
- 92 Εντούτοις, το άρθρο 102 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι αποτελούν ενδείξεις καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως, αφενός, η επιβολή εκ μέρους της εταιρίας συλλογικής διαχείρισεως για τις υπηρεσίες που παρέχει τιμών αισθητά υψηλότερων σε σχέση με αυτές που εφαρμόζονται σε άλλα κράτη μέλη, και υπό την προϋπόθεση ότι η σύγκριση των επιπέδων των τιμών έχει πραγματοποιηθεί επί ομοιομόρφου βάσεως, ή, αφετέρου, η εφαρμογή υπερβολικών τιμών, δυσανάλογων προς την οικονομική αξία της προσφερόμενης παροχής.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 93 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία αποκλείει το δικαίωμα των δημιουργών να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την παρουσίαση από λουτροθεραπευτήριο το οποίο λειτουργεί ως εμπορική επιχείρηση των έργων τους με την επί τούτω μετάδοση σήματος μέσω ραδιοφωνικών ή τηλεοπτικών δεκτών στα δωμάτια των ασθενών του. Το άρθρο 5, παράγραφοι 2, στοιχείο ε', 3, στοιχείο β', και 5, της ίδιας οδηγίας δεν δύναται να επηρεάσει την ερμηνεία αυτή.
- 2) Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 έχει την έννοια ότι δεν είναι δυνατή η επίκλησή του από εταιρία συλλογικής διαχειρίσεως στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ ιδιωτών προκειμένου να αποκλειστεί η εφαρμογή αντίθετης προς τη διάταξη αυτή κανονιστικής ρυθμίσεως κράτους μέλους. Το δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται τέτοιας διαφοράς υποχρεούται να ερμηνεύει την εν λόγω κανονιστική ρύθμιση, κατά το μέτρο του δυνατού, υπό το πρίσμα του γράμματος καθώς και του σκοπού της ίδιας ως άνω διατάξεως, προκειμένου να καταλήξει σε λύση σύμφωνη προς τον σκοπό που αυτή επιδιώκει.
- 3) Το άρθρο 16 της οδηγίας 2006/123/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά, καθώς και τα άρθρα 56 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει τη συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας σχετικά με ορισμένα προστατευόμενα έργα στην ημεδαπή από μία και μόνη εταιρία συλλογικής διαχειρίσεως και, έτσι, δεν παρέχει στους χρήστες των έργων αυτών, όπως το επίμαχο λουτροθεραπευτήριο στην κύρια δίκη, τη δυνατότητα να επιλέξουν τις υπηρεσίες εταιρίας συλλογικής διαχειρίσεως με έδρα σε άλλο κράτος μέλος.

Εντούτοις, το άρθρο 102 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι αποτελούν ενδείξεις καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως, αφενός, η επιβολή εκ μέρους της εταιρίας συλλογικής διαχειρίσεως για τις υπηρεσίες που παρέχει τιμών αισθητά υψηλότερων σε σχέση με αυτές που εφαρμόζονται σε άλλα κράτη μέλη, και υπό την προϋπόθεση ότι η σύγκριση των επιπέδων των τιμών έχει πραγματοποιηθεί επί ομοιομόρφου βάσεως, ή, αφετέρου, η εφαρμογή υπερβολικών τιμών, δυσανάλογων προς την οικονομική αξία της προσφερόμενης παροχής.

(υπογραφές)